

KOMPETANSEPLAN 2026-2029

Frelsesarmeens barnehager

Lek, språk og barns medvirkning i utviklende barnehagemiljøer

*– kompetanseutvikling for personalet og styrket prosessledelse i
lederteam*

Regjeringen har vedtatt et helhetlig system for kompetanse og karriereutvikling som erstatter og bygger videre på tidligere strategier, bl.a. Kompetanse for fremtidens barnehager (2023-25) som vi brukte i forrige kompetanseplan. En tydelig dreining er kollektiv kompetanseutvikling i barnehagen. Kollektiv kompetanseutvikling betyr at hele eller deler av personalgruppen utvikler sin kompetanse sammen. Læring og utvikling skjer i fellesskap og i samarbeid mellom personalet. Kompetanseutviklingen skal være mer langsiktig og forutsigbar, tilpasset til lokale behov og gjennomføres i samarbeid med UH- sektoren / fagskoler.

Etter to utviklingsperioder med fokus på livsmestring og bærekraftig livsmestring vil vi i neste periode endre satsningsområde. Personalet har over tid uttrykt et ønske om å bruke rommet mer bevisst som «den tredje pedagog» for å styrke barns mestring, medvirkning og lek. Erfaringer viser likevel at arbeidet ikke i stor nok grad har ført til ønskede varige endringer i praksis.

I tråd med regjeringens strategi har barnehagene har fått innvilget REKOMP midler gjennom tilskuddsordningen for kollektiv kompetanseutvikling og samarbeider med Oslo Met. Målet er å styrke kompetansen i prosessledelse og utviklingsarbeid for å sikre et mer systematisk arbeid med barns medvirkning og utvikling av gode lekemiljøer i barnehagene.

I denne kompetanseplanen vil dette være vårt hovedfokus. Men vi kommer ikke utenom viktigheten av språk i barnehagen. Kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barns utvikling (Rammeplan s. 23). Regjeringen har derfor satt ned en lesekommisjon som skal bidra til å løfte barn og unges leseferdigheter og leselyst. Kommisjonen skal gi tydelig anbefalinger om hvordan barnehager og skoler bør jobbe med lesing. Anbefalingene fra kommisjonen kommer innen utgangen av 2026 og disse vil implementeres i vår kompetanseplan.

Barnehagens fysiske miljø skal være trygt og utfordrende og gi barna allsidig bevegelseserfaringer. Personalet skal utforme det fysiske miljøet slik at alle barn får muligheter til å delta aktivt i lek og andre aktiviteter, og slik at leker og materiell er tilgjengelig for barna. -

Fra kapittel 3 i Rammeplanen

Videre i rammeplanen står det at personalet må organisere rom, tid og lekemateriale for å inspirere til ulike typer lek. Det står også at i barnehagen skal barna oppleve et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre.

Barns medvirkning

Barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet.

Jf. Barnehageloven § 1 og 3, grunnloven §104 og FNs barnekonvensjon art 12 nr.1

Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen.

Fra kapittel 4 i Rammeplanen

Mål:

Personalet i Frelsesarmeens barnehager har styrket kompetanse om barns lekemiljø, språk og barns medvirkning.

Styrerne og lederteamene i barnehagene har styrket sin kompetanse på prosessledelse og er tryggere på å drive utviklingsarbeid i egen barnehage og avdeling.

Kjennetegn på at målet er nådd:

- Styrerne og lederteamene benytter aksjonsforskning som metode
- Styrerne og lederteamene bruker systematiske tilnærminger i møter, refleksjon og oppfølging for å styre endringsprosessen
- Personalet er aktive i utarbeidelsen av barnas leke og læringsmiljø
- Personalet anerkjenner og ivaretar lek og medvirkning som grunnleggende rettighet for barnas utvikling
- Personalet fremstår som tydelige og bevisste språkmodeller i lek og hverdagsaktiviteter

LEKEMILJØ OG BARN MEDVIRKNING

Leken skal være hovedaktiviteten i barnehagen. Lysten til å leke kommer innenfra, og her spiller det fysiske miljøet en viktig rolle. Det skal invitere barna inn i leken. Når det fysiske miljøet spiller på lag og stimulerer til allsidig lek er det som å ha en ekstra ansatt på avdelingen. Det er viktig å gjøre lekemateriellet mer tilgjengelig for barna og å dele inn avdelingene i tydelige lekesoner.

I forskningsprosjektet [EnCompetence](#) undersøkte de hvordan barn bruker miljøet rundt seg i lek og aktivitet, og hvordan det fysiske miljøet bidrar til å fremme lek, læring, trivsel og fysisk helse. De kom frem til 6 kriterier som er viktige for å skape gode lekemiljøer i barnehagen:

Natur Vegetasjon som trær, busker, gress og blomster gir barna rike sanseopplevelser og muligheter for undring, utforskning og lek	Løsmateriale Med løsmaterialer menes alle typer løse gjenstander som barn kan frakte rundt og bruke når de leker	Tilgjengelighet Barna skal ha mulighet til å finne frem materiellet selv. Ha mange små oppbevaringsmuligheter, fremfor ett stort.
Steder for variert lek Barns interesser er forskjellige og de har derfor behov for steder som inviterer til mange typer lek; fysisk aktiv lek, konstruksjonslek, symbolsk lek.	Forandring og fleksibilitet Barn er utforskere og vil ha forandring, personalet bør derfor jevnlig jobbe med forandring av lekemiljøet og tillate at barna selv gjør endringer.	Avgrensing og forsterkning Gode avgrensninger og forsterkninger beskytter leken mot forstyrrelser og muliggjør forflytning mellom ulike lekesoner.

Rammeplanen sier at personalet skal ta utgangspunkt i barnas erfaringer, interesser, synspunkter og initiativ i barnehagens daglige arbeid, og ved valg og gjennomføring av temaer og prosjekter.

Barns medvirkning handler om barnets rett til å påvirke sin egen hverdag ut fra dets alder, modenhet og hensyn til fellesskapet. Det handler lite om hva barnet kan bestemme og ikke, men det handler mye om hvordan personalet møter barns innspill. (pedagogisk plattform)

Personalet i barnehagen skal derfor være tilstedeværende voksne som observerer barna, og tar utgangspunkt i barnas interesser.

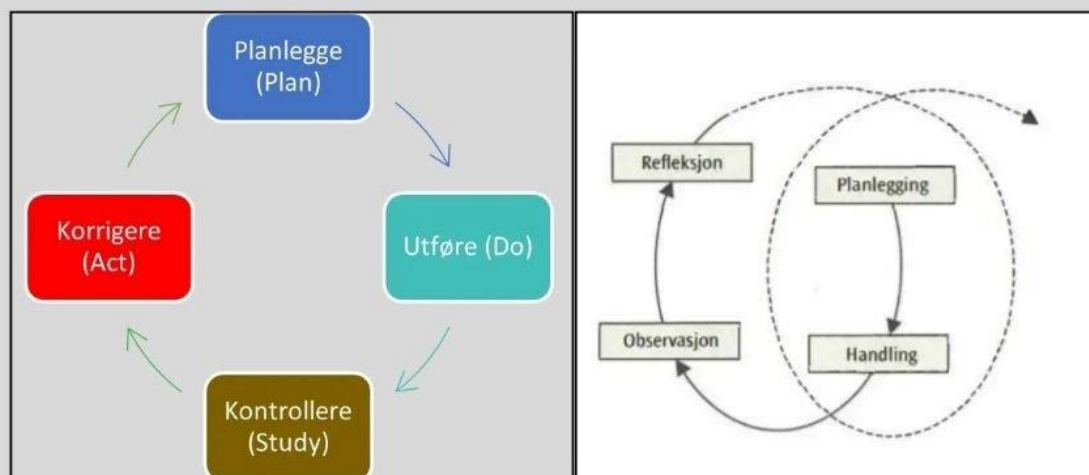
PROSESSLEDELSE

Det å jobbe med utviklingsarbeid vil si å systematisk jobbe med vurdering og refleksjon rundt innholdet i barnehagen. Dokumentasjon skal gi grunnlag for refleksjon og vurdering. Vi bruker pedagogisk dokumentasjon som fører til endring i praksis. (Pedagogisk plattform siste side).

Veien til endring i praksis vil være å sette av tid til gode strukturerte møter, observasjon av hvordan vi jobber og bruke aksjonsforskning som metode. Barnehagen skal være en lærende organisasjon, der hele personalet skal reflektere rundt faglige og etiske problemstillinger, oppdatere seg faglig og være tydelige rollemodeller. De skal ivareta relasjoner mellom barna i grupper, mellom barn og personalet og mellom personalet og foreldre (Kunnskapsdepartementet 2017).

Se vedlegg om typiske steg i endringsprosess (aksjonsforskning)

Aksjonsforskning betyr å forske på egen praksis og kan brukes for å utvikle barnehagen som læringsarena.

SPRÅK

Tidlig og god språkstimulering er en viktig del av barnehagens innhold. Et godt språkmiljø der det enkelte barnet får gode muligheter for et rikt språklig samspill med andre, er med på å gi barnet et godt utgangspunkt for å lære å lese og skrive.

Det fysiske miljøet i rommet har stor betydning for språkutvikling, fordi det påvirker hvordan barn samhandler, leker og uttrykker seg. Når rommet er bevisst utformet med tilgjengelige bøker, bilder, symboler og inspirerende lekesoner, stimuleres språket gjennom lek og utforskning.

Barnehagen skal ha en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne forskjeller (Rammeplanen s. 11). Nyere forskning (Språksterk prosjektet) viser at langvarig og systematisk kompetanseutvikling hos ansatte gir bedre språkmiljø for barna og målbare forbedringer i barns språk.

Systematisk arbeidet med språk i barnehagen hvor personalet tilbyr varierte formidlingsformer og et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer kan være med på å utjevne forskjellene.

I arbeidet med utviklingsprosjektet med Oslo Met vil derfor systematisk språk arbeid som en del av de ulike temaene være viktig.

Vår arbeidsmetode

Frelsesarmeen barnehager har startet et treårig samarbeidet med Oslo Met for å øke kompetansen i barnehagene. Vi jobber systematisk med kompetanseutvikling i styrergruppa, ledergruppene og ute på avdelingene for å sikre at kunnskap blir integrert i måten å jobbe på og gi varig endring.

Et av verktøyene vi vil bruke i perioden er Ebba. Ebba er ett analyse og observasjonsverktøy for kvalitetsutvikling i barnehage som er laget av barnehageforskere. Målet er at lederne i barnehagene skal lære seg å observere og bruke observasjonsverktøyet til å sette i gang tiltak i barnehagen.

Personalet skal jevnlig vurdere om valg av arbeidsmåter bidrar til å realisere rammeplanen (Rammeplanen s. 43).

Ulike observasjonsverktøy og barnesamtaler kan hjelpe personalet med å se barnegruppens behov ved valg og gjennomføring av temaer og prosjekter.

Analyse av hvor barnehagen er i fht dette tema	Felles faglitteratur for felles forståelse i ledergruppene	Benytte nettverkene til erfaringsutveksling på tvers av barnehagene
Refleksjon brukes som verktøy - en bevisstgjørende prosess som fører til økt kunnskap	Oslo Met er ute i barnehagene og medvirker i endringsprosesser	Felles møtepunkter for kompetanseheving
Utarbeide idebank om lekemiljø	Utarbeide gode rutiner for observasjon, vurdering og evaluering	Aksjonsforskning som metode i endringarbeidet i barnehagene
Systematisk språkarbeid	Psykologisk trygghet - tilbakemelingskultur	Struktur og rutiner

Idébank/Litteratur / inspirasjon:

- Udir.no – støttemateriell til lekemiljø og barns medvirkning
- Marit Bøe og Marianne Thoresen: Å skape og studere endring -Aksjonsforskning i barnehagen
- Nordahl og Hansen: Dette vet vi om, Barnehagen: Observasjon og pedagogisk analyse (2022)
- Pedagogisk plattform for Frelsesarmeen sine barnehager
- Utnytte kompetanse på tvers av barnehager
- EBBA som kartleggingsverktøy
- Banebrytende forskning: Langsiktig språkarbeid i barnehagen gir resultater - Oslo kommune - Aktuelt

- Språk i barnehagen – mye mer enn bare prat | udir.no
- Sprell-ressurs: Lesing i barnehagen | Universitetet i Stavanger
- <https://www.uis.no/nb/nasjonalt-lesesenter/forskning/tid-for-lesing>

Annet:

Utvikling av formell kompetanse:

- Barnehagene mangler barnehagelærere. Vi ønsker å rekruttere fra egne ansatte og legge til rette for at ansatte tar ABLU utdanning
- Flere barnehagelærere tar videreutdanning i veiledning og pedagogisk ledelse

Ansatte som kan tenke seg å ta utdanning går i dialog med styrer. Sammen ser de på hvilke muligheter som finnes både praktisk og økonomisk.

Løsninger som er kostbare må styrebehandles.

Økt veiledningskompetanse:

- Legge til rette for at barnehagene skal være øvingsbarnehage
- Legge til rette for å være lærebedrift der det er økonomisk forsvarlig

Sentrale arrangement/satsninger:

- Nettverk for pedagogiske ledere, pedagoger og verneombud
- Felles planleggingsdag og felles personalmøte i perioden
- Etablere faglige møter for barneveiledere og fagarbeidere i alle barnehagene

Litteraturliste:

Kunnskapsdepartementet. (2009). *St.meld. nr. 41 (2008–2009). Kvalitet i barnehagen*. Regjeringen.

Kunnskapsdepartementet. (2021). *Barnehager mot 2030: Strategi for barnehagekvalitet 2021–2030*. Regjeringen.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Kompetanse for fremtidens barnehage: Revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2018–2022*. Regjeringen.

Kunnskapsdepartementet. (2024). *Sammen om lesing: Leselyststrategien 2024–2030*. Regjeringen.

Kunnskapsdepartementet. (2023). *Ny lesekommisjon skal gi nasjonale råd om lesing*. Regjeringen.

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir.

Utdanningsdirektoratet. (2013). *Språk i barnehagen – mye mer enn bare prat: Veileder*. Udir.

Vedlegg

Skjema for aksjonsforskning i barnehagen- Mal

Hjelpespørsmålene følger den klassiske aksjonsforskningssyklusen: planlegging → handling → observasjon → refleksjon → ny handling

De hjelper deg med å:

- tydeliggjøre praksisproblemer
- teste ut tiltak systematisk
- lære av erfaringer underveis

Fyll inn i skjema etter hvert som dere jobber dere gjennom prosessen.

Hjelpespørsmål	Hva skal vi gjøre?	Hvordan gjør vi det (konkret/ tiltak)?	Gjennomføring / Evaluering
1. Hva er utfordringen?			
2. Hvorfor er dette et problem?			
3. Hvem gjelder det for?			
4. Hva vet vi fra før?			
5. Hva er målet vårt?			
6. Hvilke tiltak vil vi prøve?			

7. Hvordan gjennomfører vi tiltakene?			
8. Hvordan samler vi informasjon?			
9. Hvordan vurderer vi det vi ser?			
10. Hva ble resultatet?			
11. Hva gjør vi videre?			

Hvordan bruke skjemaet i praksis

- Fyll det ut sammen i personalmøte eller avdelingsmøte
- Jobb med ett og ett punkt (ikke alt på én gang)
- Dokumenter underveis (kort og enkelt er nok!)
- Gå tilbake og fyll ut "evaluering" etter utprøving

Aksjonsforskning i barnehagen – utfyllt eksempel

Under ser dere et eksempel dere kan bruke som «hjelp» i deres aksjonsforskning

Tema: Øke språklig samspill i lek

Hjelpespørsmål	Hva skal vi gjøre?	Hvordan gjør vi det (konkret/ tiltak)?	Gjennomføring / Evaluering
1. Hva er utfordringen?	Beskriv problemet tydelig: Vi ser lite språklig samspill i lek	Observerer barna i frilek over flere dager	Startet observasjon uke 36 – flere barn leker uten å snakke sammen
2. Hvorfor er dette et problem?	Språk er viktig for sosial deltakelse	Drøfter i personalmøte, kobler til rammeplan	Hvilke konsekvenser ser vi? Barn faller utenfor lek, lite inkludering
3. Hvem gjelder det for?	Gjelder særlig noen barn	Identifiserer 4–5 barn vi følger ekstra	Noterer hvem som deltar lite i samtale
4. Hva vet vi fra før?	Voksne kan støtte språk i lek	Dele erfaringer og fagkunnskap	Enige om at aktiv voksenrolle er viktig
5. Hva er målet vårt?	Øke bruk av språk i lek	Barna skal snakke mer sammen og inkludere andre	Hvordan vet vi at vi lykkes? Vi ser etter mer dialog i lek
6. Hvilke tiltak vil vi prøve?	Voksne skal delta aktivt i lek	Rollespill, stille åpne spørsmål, sette ord på handling	Planlagt at én voksen er aktiv i lek hver dag
7. Hvordan gjennomfører vi tiltakene?	Lage konkret plan	Hvem gjør hva, når og hvor	Gjennomført i 2 uker – rullering på voksne

		Fordeler ansvar i personalet	
8. Hvordan samler vi informasjon?	Observere og notere	Bruke logg og praksisfortellinger	Skrevet korte notater etter hver dag
9. Hvordan vurderer vi det vi ser?	Felles refleksjon	Ta opp i ukentlige møter	Ser mer dialog og rollelek
10. Hva ble resultatet?	Oppsummere	Sammenligne før og etter Se på endringer hos barna/praksis	Flere barn bruker språk aktivt
11. Hva gjør vi videre?	Justere tiltak	Fortsette og tilpasse	Vil jobbe videre med inkludering i lek